

Xuraman HÜSEYNZADƏ

özüylə söhbəti...

İnsan, adətən, özü ilə təkbətək qalanda daxili aləminə baş vurur, yaşadıklarına nəzər yetirir, gələcəkdə nələr edəcəyi haqda düşünür. Özümlə söhbət etmək bir növ özümə subliminal mesaj ötürmək deməkdir: nələr olar, nələr olmaz?! Özümlə söhbət edərkən bəzən oxuduğum əsərləri xatırlayıram. Çay sahilində Herman Hessein "Siddhartha" romanında Siddharthanın yaşadıklarını düşünürəmsə, dəniz sahilində bu, Ernest Heminqueyin "Qoca və dəniz"i ilə əvəzlənir və s... Yəqin ki, bu, çox adamda olur...

Özümlə söhbət edərkən bəzən oxuduğum kitablar da mənimlə bu cür həmsöhbət olur. Kitablar həyatımızda önəmli yer tutur. Əbu Turxan deyirdi ki, ən yaxşı kitab sənin qəlbini vərəqləyən kitabdır.

Özümlə söhbət edərkən çox vaxt mən də xəyal qurmağa çalışıram. Bu, çoxlarının sevdiyi, üz tutduğu bir yoldur. Lev Tolstoy da xəyal quraraq kənd həyatına üz tutmuş və bunun faydasını görmüşdü.

Hər bir insan özü ilə söhbət etməyi sevir. Mənim də ən yaxşı həmsöhbətim ruhumdur... Ruhum, alter-egom kimi həmişə mənə səbirli olmağı və zamandan faydalanmağı məsləhət görür.

... VƏ YAZISI

Göy qurşağındakı xəzinə

Yazıçı Həmid Piriyevin “Göy qurşağında balıq ovu” hekayəsi bir çox cəhətləri ilə maraqlıdır... Bivec Yusiflə zəhmətkeş Səfərin bir-birindən fərqlənməsini göstərən əsas cəhətə-zəhmətə, əməyə sevgiyə hər yerdə, bütün əsərlərdə rast gəlmək olur... Həmid Piriyevin hekayələrində də zəhmətə sevgi önəmli yer tutur...

Hekayə gecə bıçaqlanan Yusifin anası Əminənin Səfərdən oğlu üçün pul istəməsi ilə başlayır. Yusif təcili əməliyyat olunmalıdır. Gözləri qan çanağına dönmüş Əminə pul üçün atasının, qardaşının, qaynının yanına getsə də, onlar Yusifə pul verməyəcəklərini bildirirlər. Atasının sözləri daha ağır olur. O, Yusifə bir qəpik də verməyəcəyini deyir.

Əziyyətlə, zəhmətlə neçə ildir, pul yığan Səfərin o pulları Əminəyə verməyə əli gəlməsə də, ona baxdıqca ürəyi parçalanır. Xəyalında anasını Əminənin yerində təsəvvür edir. Ürəyində Səfəri danlayır... Əminə Səfərdən “yox” cavabı almadığı üçün sevinir. Səfərinə yadına Yusifin iki ay əvvəl dedikləri düşür...

Qohumlarından giley edirdi Yusif. Atası öldəndən sonra heç bir qohumun onlara yaxın durmadığını demişdi Səfərə. Günlərlə evlərində çörək olmadığından, anasının işə acqarına getməsindən, illərlə bir paltarda gəzməsindən söz açmışdı. İçki düşkünü olan atası küçələrdə ölmüşdü.

Səfərinə anası dərddən vərəmləmişdi.

Nənəsi Səfərə pulu nahaq verdiyini deyir. Səfərin də, bacısı Ruhəngizin də evlənmək vaxtı keçirdi. Özlərinin o pula ehtiyacı ola-ola, Yusifə nahaq o pulu verməsindən narazılıq edir nənə.

Səfər Yusifdən niyə üz döndərdi?

Kənddə istədiyi qız olan Səfər ev tikdirib, elçi göndərmək, evlənmək istəyirdi. Evləri çox köhnəydi. Avara uşaq olan Yusifin anası polik-

linikada xadimə işləyirdi. Səfər ona anasına kömək etməyi məsləhət görür, işləməsi üçün istəsə, usta ilə danışıb ona kömək edəcəyini deyir. Yusif razılaşmır, fəhləliyin onluq olmadığını bildirir. Səfərlə pivəxanaya gedən Yusif iki bakal pivə içdikdən sonra qohumlarının arxasınca danışır və nəşə çəkməyə başladığını deyir. Səfər bu haqda eşitsə də, inanmırdı ki, anası ayaq altı silməklə pul qazana, Yusif də belə hərəkət edə. Yusif nəşə çəkdiyini deyəndə Səfər onu döyür və deyir ki, bir də onun yanına gəlməsin. O vaxtdan o, Yusifi görəndə üzünü çevirib gedir. Keçən gecə isə Yusif bıçaqlanır. Səfər onun nəyə görə bıçaqlanması ilə maraqlanmır...

Bəxti yatan Maqolin

Səhər nənəsinin hələ də hirsli olduğunu görən Səfər bir stəkan çay içib evdən çıxır. Günortayacan candərdir işləyir. Usta Cabbar görür ki, Səfərin işləməyə halı yoxdu, deyir, get, dincəl...

Səfər qəbiristanlığa gəlir. Anasının qəbrinin üstünü əliylə silir. Sonra dükana gedir. Pivə alır, amma cibindəki pul çatmır, qalanını sonra verəcəyini deyib çıxır. Həmişə ürəyi sıxılanda gəldiyi yerə-dəniz qırağına gəlir. Atası ilə söhbət eləyir. Balıqçıydı rəhmətlik... Bu yerdə Ernest Heminqueyin “Qoca və dəniz” əsərində qoca ilə Maqolinin balıq ovu planlarından birindəki dialoq yada düşür:

Qoca deyir:

– Gün hələ təzə başlayır. İndi biz balıq tutmağa yenə bir yerdə gedərik. Maqolin etiraz edir:

–Yox! Mənim bəxtim yatıb. Gətirmir ki gətirmir.

Qoca, əgər getsələr, onun valideynlərinin nə deyəcəyi ilə maraqlanır.

Maqolin valideynlərinin nə deyəcəklərini düşünür:

– Nə deyirlər, qoy desinlər. Mən ki dünən iki dənə balıq tutmuşam. Amma indi ova bir yerdə gedəcəyik, çünki mən hələ çox şey öyrənməliyəm.

Ağ balıq

Səfərin altı yaşı tamam olmamışdan bir gün öncə atası ona göy qurşağı haqqında danışır. Göy qurşağının başladığı yerdə xəzinə olduğunu deyir. Səfər xəzinənin nə olduğunu soruşduqda atası onun iri, ağ balıqlar olduğunu bildirir. Və gedib göy qurşağından ən yekə balığı tutub ona gətirəcəyindən söz açır. Bu yerdə yenə Maqolinlə qoca dənizçinin dəniz macəraları, xüsusilə qocanın delfinlərlə mübarizəsi yada düşür. Qoca özü ilə danışarkən ruhunun da yorulduğunu deyir. Amma Səfərin atasının ruhi yorğunluğundan söhbət belə gedə bilməz. O, çox ümidli idi... Heyif ki, gələcəyə o cür ümidlə baxan ata göy qurşağında balıq ovuna getsə də, qayıtmır... Onun səfər yoldaşının meyiti tapılsa da, Səfərin atasının meyiti tapılmır. Qəbri olmayan atasının sağ olduğunu və göy qurşağında tilovunu sallayıb balıq tutduğunu düşünür Səfər... Elə bilir ki, onun üçün tutmaq istədiyi ən iri balıq tilova yaxın düşə bilmir. Atası o balığı tutan kimi qayıdacaq. Nənəsi balığı təmizləyəcək, daha hirsələnməyəcək, heç nəyin dər-dini çəkməyəcək.

Hər şey əla olacaq onda...

Ümid dolu göy qurşağı...

Göy qurşağının ümid doğurduğu, gözəlliyi, daha çox uşaqların sevincinə səbəb olduğu yazıçı Mübariz Örənin "Göy qurşağı" hekayəsində də maraqlı təsvir olunur:

"...Yağış kəsmişdi. Göyün üzünü açırdı. Uşaqlar göy qurşağını gördüklərini deyib qışqırırdılar... Kənd çox balaca idi. Hamı buludların çəkildiyini görürdü. Toy hələ qabaqda idi".

Poseydon və delfinlər

Səfərin atasının göy qurşağında balıq ovlayacağını deməsi dəniz tanrısını, Zevsin qar-daşı Poseydonu yada salır. Üçdişli əsası ilə də-

nizləri coşdurmaq və sakitləşdirmək bacarığına malik olan Poseydonun zəlzələ kimi geoloji hadisələrə böyük təsir qüvvəsi vardı. Bütün Olimp tanrıları kimi, onun da Olimp dağında sarayı vardı. Poseydonun səltənəti dənizin dibində yerləşirdi. Onun qızılla döşənmiş sarayı burada idi. O, bu sarayda həyat yoldaşı Amfitrita və qızı Nereya ilə yaşayırdı. Dənizlər tanrısı Poseydon öz qızıl arabasında dəniz dalğaları arasında gəzərkən daim onu delfinlər müşayiət edərmiş.

Səfərin atasının dediyi balıqlar da onun ruhunu müşayiət edirdi, bəlkə də...

"Beş vedrə!"

Yazıçı "İki it, dörd adam" hekayəsində bağlara gedən yollardan danışır. Dar, əyri-üyrü yolların birində biri erkək, o biri dişi – iki it olur. Hekayəni nəql edən qəhrəman hərdən bağa gedəndə bir parça çörək götürür və bölüb itlərə yedizdirir. İtlər yenə onu görəndə kimi yanına gəlirlər, amma çörək olmayacağını başa düşüb uzaqlaşır. Bağlardan biri yiyəsizdi. Qapını dörd-beş yaşlı qızla orta yaşlı qadın açır. Qızcığazın əlində balaca qırmızı vedrə var. Əlindəki vedrə yarıyacan əncirlə dolu olan nimdaş palıtlı qadın telefonunu ona verib, "açar"dan çıxarmağı xahiş edir. Telefonu dünən aldığı, hələ yaxşı işlədə bilmədiyini deyir. Hekayənin qəhrəmanı telefonu "açar"dan çıxarır. Balaca qız əlindəki vedrəni oynada-oynada "beş vedrə" – deyir. Qadın beş vedrə əncir satdıqdan sonra ona da telefon alacağını bildirir. Sonra Sənəm adlı qızcığazın toyunu görməyi arzuladığından danışır. Doluxsunur, bəlkə də, onu görməyəcəyini, artıq qocaldığını deyir.

Tini burularkən uşağın vedrəsi əlindən düşür və anası onu götürüb öz vedrəsindəki əncirlərin üstünə qoyur. Ana təzə telefonunda qu-laq asdığı mahnılara ara verib uşağın atasının həbsdə yatdığını xatırladır.

Hekayənin qəhrəmanı siqareti tullayıb ayağa durur, onların ardınca gedir. Dalanın axırın-

daki bağıın qapısı açılır və bağıın gözətçisi Hüseyin çölə çıxır. Qadın onunla salamlaşır. Sonra telefonu otuz beş manata aldığıı deyir. Qadın getdikdən sonra Hüseyin onun bədbəxtin biri olduğunu, evi olmadığı üçün bağlarda-harda yer tapsa, orda qaldığıı deyir.

Anası balaca Sənəmdən ötrü əziyyət çəkir, onun böyüməsi, gələcəyi haqqında düşünür. Həmid Piriyevin əksər qəhrəmanları bu cür zəhmətkeşdir.

Hekayənin qəhrəmanı qadının hara getdiyini bilmir, amma yolda hamıyla salamlaşacağını, təzə telefonunu göstərəcəyini təsəvvür edir. Sevinir qadın. Məişət qayğıları yenidən başlayana qədər sevinəcəkdə. Axı gün hələ təzə başlayırdı...

Əmbiyarın bağı

“Söyüd ağacının nağılı” hekayəsində Əmbiyar adlı bağbanın söyüd ağacına necə qayğı göstərməsindən bəhs edilir. Əmbiyar zəhmətkeşdir, torpağa çox bağlıdır. Əmbiyarın zəhmətkeşliyi, torpağa necə bağlı olması Knut Hamsunun “Torpağın bərəkəti” romanınının qəhrəmanı İsaakı xatırladır. Çiy kərpicdən tikilmiş birgözlü evində tək yaşayan Əmbiyarın həyatı haqda heç kim heç nə bilmirdi. Bunları onun özündən soruşmaq da kimsənin ağına gəlmirdi. Əmbiyarın arvadı olsaydı, yəqin ki, o da İngər kimi əriylə torpaqda xarüqələr yaradardı. Çox böyük bağı olan Əmbiyar səliqəli idi. Görünüşü ilə göz oxşayan bağıın yarısına meyvə ağacları, yarısına tərəvəz əkilmişdi.

Gözəl bir yaz səhərində Əmbiyar bağı gəzəndə yerdən bir pöhrənin baş qaldırdığıı görür. Onun haradan çıxdığıına mat qalır. O, axı orda heç nə əkməmişdi. İstəyir ki, çıxarıb atsın, amma çıxarmır, dibini yumşaldır, su verir. İllər keçir, pöhrə böyüyüb gözəl bir ağac olur... Yarpaqları kövrək olur, külək əsəndə musiqiyə bənzər səs çıxarır. Ağacın yeganə eybi bəhrə verməməsi idi. Ağacın gözəlliyinə baxıb fərəhlənən Əmbiyar onun bəhər verməməsinə görə kədərlənir. Kəsməyə də əli gəlmir. Baltaya əl atanda isə onun üçün çəkdiyi zəhmət gözlərinin qarşısına gəlir. Və beləcə ağaca heyfi gəlir. İllər keçir, Əmbiyar isə ağacı kəsmir. Gözəlliyin dünyanı xilas edəcəyini Həmid Piriyevev də söyüd ağacının nağılında bildirir...

Yunan mifologiyasında evlilik və doğum ilahəsi hesab olunan Hera da Samos adasında İmbrasa çayının sahilindəki söyüd ağacının altında dünyaya gəlir...

